

SCENARIUSZ LEKCJI Inny obraz macierzyństwa

(Kamila Janiak, *miłość*)

OPRACOWAŁA ZUZANNA SALA

Cele	<ul style="list-style-type: none"> ▶ kształcenie umiejętności interpretacji tekstów literackich i pozaliterackich; ▶ kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych; ▶ ćwiczenie świadomości historycznoliterackiej.
Cele operacyjne	<p>A uczeń odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki;</p> <p>B uczeń rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;</p> <p>C uczeń przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej.</p>
Metody	<ul style="list-style-type: none"> ▶ burza mózgów; ▶ pogadanka heurystyczna; ▶ praca w grupach; ▶ analiza dzieła sztuki (rzeźby); ▶ praca interpretacyjna z tekstem.
Materiały dydaktyczne	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rzutnik, ekran i komputer; ▶ wydrukowane Karty pracy w grupach (zał. 1).
Konteksty dla nauczyciela	<p>Kamila Janiak – urodziła się w 1984 roku, poetka, autorka tekstów piosenek i wokalistka kilku zespołów, spośród których najbardziej znany to Das Moon. Opublikowała wiele tomów poezji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Zakaz rozmów z osobami nieobecnymi fizycznie</i> (WBPiCAK/SDK, 2020) – tom opowiada m.in. o społecznej alienacji związanej z pandemią COVID-19; został wyróżniony Wrocławską Nagrodą Poetycką Silesius;

- ▶ **miłość** (WBPICAK, 2022) – książka skupiona jest na doświadczeniu depresji poporodowej i trudach pracy opiekuńczej wynikającej z macierzyństwa. Za ten tom Janiak nominowana była do Nagrody im. Wisławy Szymborskiej;
- ▶ **córy** (Warstwy, 2024) – to książka, która opowiada historie przemocy domowej, korzystając z poetyki ballady romantycznej.

Xawery Dunikowski – urodzony w 1875 roku w Krakowie, zmarł w 1964 roku w Warszawie, był rzeźbiarzem i malarzem. Drogę twórczą Dunikowskiego cechuje wielostronność poszukiwań i obfitość oryginalnych rozwiązań. W początkach twórczości, za pośrednictwem swego nauczyciela Konstantego Laszczki, ulegał wpływom Auguste’a Rodina. Jednak już w pierwszych latach XX wieku stworzył własny oryginalny styl zrywający z dominującą wówczas w rzeźbie polskiej manierą Rodinowską. W najwybitniejszych dziełach Dunikowskiego z tego okresu, takich jak *Tchnienie* i *Fatum*, artysta uzyskuje siłę wyrazu poprzez eliminację detalu na rzecz sumarycznej, na w pół abstrakcyjnej, kanciastej, mocno skonstruowanej bryły. Tematyka i nastrój utworów artysty z tego czasu korespondowały z duchem epoki Młodej Polski i hasłami głoszonymi przez Stanisława Przybyszewskiego, czyli najbardziej wpływową osobowość z kręgu artystycznej bohemy krakowskiej. Przybyszewski nawoływał do zerwania z akademickimi konwencjami i tworzenia dzieł będących wyrazem „nagiej duszy” – ekspresyjnym wyrazem subiektywnych uczuć artysty i jego egzystencjalnych niepokojów. (Za: Culture.pl).

PRZEBIEG LEKCJI

1 Przywitanie grupy, przedstawienie tematu lekcji.

Czas: 2 min

2 Motyw matki w kulturze. Prosimy uczniów, aby w zeszytach lub na kartkach napisali w ciągu 1 min możliwie jak najwięcej skojarzeń ze słowami „matka” i „macierzyństwo”. Odliczamy czas ze stoperem w ręku. Po upływie minuty prosimy chętnych uczniów, aby przeczytali swoje skojarzenia i zapisujemy je na tablicy. Od razu poddajemy je refleksji na forum klasy: czy skojarzenia się powielają? Czy można je powiązać z konkretnymi archetypami (np. Matki Polki albo Matki Boskiej)? A może idą w kontrze do tych utartych tropów?

Czas: 10 min

Zapotrzebowanie
tablica.

Realizowane cele
B

Następnie prosimy, aby uczniowie przypomnieli, w jakich tekstach kultury napotykali motyw matki (można nakierować ich uwagę na takie lektury jak *Mitologia*, *Biblia*, *Dziady cz. III* czy *Lalka*).

3 Inny obraz macierzyństwa

Czas: 25 min

Zapotrzebowanie
wydrukowane Karty

▶ Dzielimy klasę na grupy liczące od 3 do 5 osób. Połowie grup przydzielamy (zgodnie z Kartą pracy) zadanie interpretacyjne dotyczące wiersza Kamili Janiak, drugiej połowie zaś – pytania do rzeźby Xawerego

pracy w grupach
(zał. 1), rzutnik, ekran
i komputer.

Realizowane cele
A, B, C

Dunikowskiego. Dajemy grupom ok. 10 minut na przedyskutowanie odpowiedzi na pytania interpretacyjne.

- ▶ Wracamy do pracy na forum klasy. Najpierw odczytujemy wiersz Kamili Janiak zatytułowany *miłość*. Następnie prosimy grupy, które dyskutowały o tym tekście, aby krótko opisały, do jakich wniosków interpretacyjnych doszły (jeśli w klasie były 4 grupy zajmujące się wierszem Janiak, można poprosić każdą, aby odpowiedziała na forum na jedno z pytań interpretacyjnych). Następnie wyświetlamy rzeźbę Xawerego Dunikowskiego i powtarzamy tę samą metodę z grupami, które zajmowały się interpretacją tego dzieła.

4

Czas: 8 min

Realizowane cele
B

Historyczne przemiany w motywie matki. Jak pisze Anna Nosek we wstępie do antologii *Matka, macierzyństwo w poezji Młodej Polski*, obraz kobiety z dzieckiem w polskiej kulturze uległ laicyzacji dopiero w XIX wieku. Wtedy zaczęto interesować się macierzyństwem jako sprawą społeczną – dlatego obrazy matek z dziećmi przestały być domeną sztuki sakralnej i przeszły także do świeckich obrazów i tekstów. Dwa dzieła, które omawialiśmy dziś na zajęciach, są tego przykładem – choć powstały w różnych okresach, polemizują z uświęconym i nieskalanym obrazem macierzyństwa. Bycie matką jest przez Dunikowskiego i Janiak ukazane jako praca i poświęcenie, a także moment zatracania jednostkowości rodzicielki na rzecz obowiązków opiekuńczych. Te obrazy stanowią ciekawe polemiczne uzupełnienia tradycyjnych (np. mitologicznych, biblijnych) realizacji motywu matki.

KARTA PRACY W GRUPACH

ZAŁ. 1

GRUPA 1

Przeczytajcie poniższy wiersz Kamili Janiak, a następnie przedyskutujcie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

Kamila Janiak,
miłość,
WBPICAK,
Poznań 2022, s.7.

KAMILA JANIAK
miłość

najbliższy sercu był pierwszy krzyk.
matki, która drewniana próbowała urodzić drewno.
matek, które szklane próbowały nie stłuc kruchego naczynia.

potem słyszała ściany.
całą noc płakały,
cały dzień mokły,
aż linoleum było śliskie od moczu i łez.
i kroki w gumowanych klapkach i kroki
i talerze na plastikowych tacach i talerze.

chodź i zobacz,
życie zaczyna się od kropli krwi,
czerwoną falbanką fartucha.

Pytania interpretacyjne:

- 1) Z czym kojarzy się Wam „pierwszy krzyk”? Na czym polega przewrotność użycia tego sformułowania w wierszu Janiak?
- 2) Dlaczego w tym wierszu nie nazywa się wprost przychodzącego na świat dziecka? Na kogo lub na co przekierowuje uwagę poetka, pisząc o macierzyństwie?
- 3) Jak rozumiecie metaforyczny dobór materiałów, z których w pierwszej strofie wiersza zbudowane są matki?
- 4) Czym różni się portret matki z wiersza *miłość* od znanych Wam literackich i kulturowych archetypów?

KARTA PRACY W GRUPACH

ZAŁ. 1

GRUPA 2

Przyjrzyjcie się poniższej rzeźbie Xawerego Dunikowskiego, a następnie przedyskutujcie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod zdjęciem.

Xawery Dunikowski,
Macierzyństwo,
ok. 1927
(wg wersji gipsowej
sprzed 1904)
drewno złożone
sygn. z lewej strony
na boku na dole:
Xawery Dunikowski;
powyżej gwiazda sześci-
ramienna z literami ww
dar artysty
wł. Muzeum Narodowe
w Warszawie
fot. Ernest Wińczyk
źródło: <https://mnk.pl/fotogalerie/dziela-xawerego-dunikowskiego>

Pytania interpretacyjne:

- 1) Jakie postaci przedstawia rzeźba Xawerego Dunikowskiego? Jaka łączy je relacja?
- 2) Przyjrzyjcie się uważnie postawie i mimice wyrzeźbionych postaci. Co mówią one o charakterze relacji łączącej przedstawione osoby?
- 3) Jak rozumiecie wykorzystaną przez artystę skalę? Dlaczego wyrzeźbione sylwetki są podobnej wielkości?
- 4) Czym różni się sportretowany przez Dunikowskiego obraz macierzyństwa od znanych Wam literackich i kulturowych archetypów?

ORGANIZATOR

FUNDACJA WISŁAWY SZYMBORSKIEJ

PARTNERZY

---

kbf:

Pałac Potockich

DOFINANSOWANIE

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury.

 Kraków